

מאימתי פרק ראשון ברכות

לא היה אדם שקראו ארון. ואל"ת והא כמיז ברוך ה' אלהי שם (בגאשית ט). וי"ל דהתם אינו באל"ף דל"ת שהוא לשון אלנות. ואל"ת אמאי לא מייתי קרא אלדני אלהים מה תמן לי (סס טו) שהוא כמוז קודם. וי"ל שהפרשיות לא נאמרו כסדר ואין מוקדם ומאוחר

במורה וזה הפסוק דצין הצמרים היה קודם לכן. וכן ז"ל ע"כ שהרי הצמרים היה צן שצעים שנה צמית צין הצמרים. ואחר הדברים האלה (סס) נאמר אחר מלחמת המלכים כדפירש רש"י בפירוש חומש ובמלחמת המלכים היה צן ע"ג שנים שהרי כל הימים של קדום נ"צ שנים כדאמר ר' צ"ק דשנב (דף יא). לא מהס י"צ שנים שעבדו את כדלעומר וי"ג שנים של מרידה ושא"ר מישוזה כ"ו שנים שהימה בשלוה ובהפיכתה היה הצמרים צן ז"ט שנה שהרי הימה ההפכה שנה אחת קודם שגולד יצחק לא מהס ששה ועשרים שנה למפרע של שלוה נמלא שצן ע"ג שנה היה במלחמת המלכים. אס כן הימה פרשת צין הצמרים קודם לפרשת אחר הדברים שלש שנים וזוהי הפרשה מסוימת וישנה לו דקה ולכן הביא אורו פסוק דזמה אדע שהוא מוקדם. ומה מיישז רש"י דמקום אחד משמע שהיה לילה דכמיז וספור הככבי' (בגאשית טו) וזמר הכי כתי' ויהי השמש לצוה משמע שהוא יום. אלא ודאי ש"מ דשני פרשיות הס ולאו צבת אחת נאמרו ואין מוקדם ומאוחר במורה:

אדני אלהים. כמוז באל"ף דל"ת: הפעם אודה את ה'. לפי שראתה צרוח הקדש שיעקב מעמיד שנים עשר שצטים ולו ארבע נשים כיון שילדה צן רביעי הודית על חלקה שעלה יותר מן החשבון המגיע לה: ראו מה צין צני לצן חמי. על שם העמיד קראה שמו כדאמרין לקמן שמה גרים: רות. המואזיה. משום

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה ארון עד שבא אברהם (6) וקראו ארון שנאמר ויאמר אדני אלהים במה אדע כי אירשנה. אמר רב אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנא' ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנונו והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני למענך מבעי ליה אלא למען אברהם שקראך ארון: וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו שנאמר פני ילכו והנחותי לך: ואמר ר"י משום ר"ש בן יוחי מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה': ראובן א"ר אלעזר אמר לאה ראו מה בין בני לבן חמי דאילו בן חמי אע"ג דמדעתיה זבניה לבכירותיה דכתיב וימכר את בכרתו ליעקב חזו מה כתיב ביה ויששם עשו את יעקב וכתיב ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים וגו' ואילו בני אע"ג דעל כרחיה שקליה יוסף לבכירותיה מניה דכתיב ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף

אפי' הכי לא אקנא ביה דכתיב וישמע ראובן ויצילהו מידם: רות (6) מאי רות דאמר קרא (10) לבו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות: אלא שמות: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שנאמר (11) מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב בתריה (12) ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי' ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב (13) למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב: מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו מזמור לדוד קינה לדוד מיבעי ליה אמר ר' שמעון בן (14) אבישלום משל למה הדבר דומה לאדם שיוצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמה אף בן (15) דוד כיון שאמר לו הקב"ה (14) הגני מקים עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמה עבד או מזמור הוא דלא חיים עלי כיון דחזא דאבשלום הוא שמה משום הכי אמר מזמור (16) וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר (15) עוובי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בה תניא נמי הכי (17) רבי דוסתאי בר' מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז שנא' עוובי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והא כתיב (16) אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים אל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר (17) אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום אינו והאמר ר' יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר (18) יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר כל צורריו יפיה בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואיבעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו ואב"א הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא (19) הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור (20) דאמר רב הונא מאי דכתיב (19) למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו וכי רשע בולע צדיק והא כתיב (20) ה' לא יעזבנו בידו וכתיב (21) לא יאונה לצדיק כל און אלא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואב"א (21) שעה משחקת לו שאני: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל הקובע מקום (22) לתפלתו אויביו נופלים תחתיו שנאמר (22) ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגו עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב (23) לכלותו בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי וגדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנא' (24) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה: א"ל רבי יצחק לרב נחמן מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא לצלווי אמר ליה לא יכילנא א"ל לכנפי למר עשרה וליצלי אמר ליה מריחא לי מלתא ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא בעדינא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר א"ל מאי כולי האי א"ל דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי מאי

14. ויאמר יחושפט האין פה נביא לך ונדרשה את יי מאונו ויען אהר מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו. מלכים ב יג

(א) צ"ב די: ע"ש, (ב) ז"ל אלגור, (ג) [ע"י מוס' יומא לא צ ותוספות כמזכות קד צ"ד"ה שני], (ד) ס"א אמר סתם ברא דרחיס של אלה, (ה) מגילה ו; (ו) מפי' ד"א רבה פירק ג, (ז) מגילה ו: צ"ב ע"א, (ח) פי' על זה תמלא כהנ"ף צע"י ונכרש"ל ועיין בילקוט מהלש יו"ד רמז תרמ"ט, (ט) צ"א לתומכו, (י) גם שבידעו נדע"י א"ן צ"ן כמיז לנלותו, (כ) ס"א להחיות, (ל) ע"י בפס"י שצ"ע, (מ) נס"י: ר"א,

הגהות הב"ח

(א) גם שצ"א אכריס אבינו וקולו: (ב) שם אף כאן דוד כיון: (ג) רש"י צ"ה ואומר וכו' היום ואי אפשר:

גליון הש"ס

גמ' אפי"ה לא אקנא בה ביה. עב"ז קני ע"א ונכס"א כמ"ל: שם אלא שבור ע"י סט קמט ע"צ תוריה שהיו: שם קינה לדוד מיבעי ליה. עיין צוה"ק פס"ה ואל ד"ה וילא והנה נכר צבדה. דמשי דמשיב דוד דקני"ה סלקת ליה חובו להסוא עמלא. כיון דחמלא דהכא צה"י עמלא צע"י לניבוי מנייה חזי מו דחמלא כ"י: שם הא בצדיק גמור ב"י. ע"י ויה"ק ר"פ פיחס: שם שעה משחקת לו שאני ב"י. מג"א ס"ס קמ"ז: שם דרולת שמושה ב"י. ע"י מוס' כמזכות י"ו ע"א ד"ה מנצנין:

מוסף רש"י

אל תתחר במרעים להיות כמרעים. אל תתחר אינו לשון גירוי אלא שלח מחמת נפשתי, כמו (רמב"ם ב"ה) ואין תמחה את סוסוס, כלומר שליטי כן כמזמור (מגילה א). ואומר אל יקנא לבך בחטאים. על כרחן אף קנאה זו לשון גירוי מלחמה אלא לחמת משעו, מלכמי סכיסא כי אס צרלח ה' כל היום (שם). צדיק גמור אינו בולע. ואף על פי שממזמט עולה ואינו נבלע לעולם (ב"ר ע"א).

1. ויאמר אדני אלהים בקחו אדע כי אירשנה. בראשית טו ה
 2. ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנונו והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני: דניאל ט ז
 3. ויאמר פני ילכו והנחותי שמות לג די
 4. ותתר עד ותלך בן ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדה.
 בראשית כט לה
 5. ויאמר יעקב השבעה לי ביום השבעה לו ויקמר את בכרתו ליעקב:
 בראשית כה לג
 6. וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרו וימי אבלי אבי ואוהרתי את יעקב אחי:
 בראשית כז מא
 7. ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בברתי לקח הודא עתה לקח ברכתי ויאמר הלא היא אצלת לי ברכה:
 בראשית כז לו
 8. ובני ראובן בבור ישראל כי הוא הבור והבוללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל ויגדלו להקדישם לבכרה:
 דברי הימים א ה א
 9. וישמע ראובן ויצלחו מידם ויאמר לא נכחו נפש: בראשית לו כא
 10. לבו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ: תהלים טו ט
 11. מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו: תהלים ג א
 12. ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי' תהלים ג ב
 13. לקח רגשו גוים וקאמים יהגו ריק: תהלים ב א
 14. כה אמר ה' הגני מקים עליך רעה מביתך וילקחתי את נשפי לעיניך ותנתי לרעה ושבב עם נשפי לעיני השמש האות:
 שמואל ב יב יא
 15. עזבי תורה ויחללו רשע ושמרי תורה ויתגדו בה: משלי כד א
 16. לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה: תהלים לו א
 17. אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה': בתקאים כי אם ביראת ה' כל היום: משלי כז יז
 18. יחילו דרכיו בכל עת מרום משפטך מנגדו כל עורריו יפיה בהם:
 תהלים י ה
 19. טהור עינים מראות רע והביט אל עמל לא תוכל לקח תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו: חבקוק א יג
 20. ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשענו ברחשפטו:
 תהלים לו לג
 21. לא יאנה לצדיק כל און ורשעים מלאו רע:
 משלי יב כא
 22. ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגו עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב (23) לכלותו בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו: וא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי וגדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנא' (24) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה: א"ל רבי יצחק לרב נחמן מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא לצלווי אמר ליה לא יכילנא א"ל לכנפי למר עשרה וליצלי אמר ליה מריחא לי מלתא ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא בעדינא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר א"ל מאי כולי האי א"ל דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי מאי